

PRVO POGlavJE
UVOD

Centri za socialno delo že več let opozarjajo na nedorečenosti in nedoslednosti na področju skrbništva. Nekatere sta odpravila novi Družinski zakonik in Zakon o nepravdnem postopku. Kljub temu, so določena vprašanja še vedno odprta oziroma so se že izoblikovala nova, 'krizna področja'. Skrbništvo namreč predstavlja eno najpomembnejših področij človekovega življenja, in sicer sposobnost odločanja o sebi in svojih pravicah. Še posebej skrbništvo za odrasle osebe je področje, kjer se lahko vsak izmed nas izjemno hitro znajde v situaciji, ki bo narekovala potrebo po postavitvi pod skrbništvo in imenovanju skrbnika. Dokler pa nas boleče teme ne doletijo, se nam ne približajo, raje dopuščamo, da se s tem ukvarjajo drugi, tisti, ki naj bi jih to zadevalo. Zavedati se je treba, da skrbništva marsikdaj ne tvorijo samo pravni vidiki, saj je skrbnik lahko vpleten tudi osebno, čustveno in ekonomsko, še posebej ko je varovanec njegov sorodnik ali partner.

Ureditev skrbništva lahko strnemo v nekaj strani dolg sestavek in bomo zajeli bistvena določila. Kar je bilo pred sedemdesetimi leti morda učinkovito, ker je bil vsak državljan dolžan sprejeti dolžnost skrbnika, kot svojo državljansko dolžnost in morda še po 1965. letu, ko je bila naloga prostovoljna ter častna in so jo ljudje kot takšno tudi sprejeli, je danes nekoliko preživeto, saj imata čast in dobro ime v družbi drugačno izhodišče kot nekoč. Prav tako pa so svoj delež prispevale tudi razrahljane družinske vezi in včasih tudi mačehovski odnos države do najbolj ranljivih skupin prebivalstva.

Morda je čutiti več pripravljenosti pri prevzemu skrbništva za otroke. Pri odraslih osebah pa je te pripravljenosti bistveno manj. Priča smo izjemno hitremu gospodarskemu napredku, komunikacija je postala brezmejna, pogodbe imajo vse več različic, ljudje so se počasi začeli zavedati svoje odškodninske in kazenske odgovornosti. Vrednostni sistem v družbi se je spremenil, zato je ureditev, ki se od leta 1947 ni bistveno spremenila, že zdavnaj preseгла potrebe v trenutni družbeni ureditvi. Posledice slednjega so lahko katastrofalne, še posebej zdaj v času pandemije COVID-19, ko so se pokazale slabosti marsikaterega nacionalnega sistema, ravno na tem področju.

Že več desetletij upada število oseb, ki so pripravljene opravljati naloge skrbnika prostovoljno in častno, zato jih je dolžan opraviti center za socialno delo. Ker je center za socialno delo dolžan poskrbeti za pravice in koristi osebe, je prisiljen sam opraviti to nalogo, če je ne želi nihče drug. Upali smo na reformo v novem Družinskem zakoniku, vendar je ključna sprememba, ki bi doprinesla k povečanju števila potencialnih skrbnikov, izostala. Kljub prenosu pristojnosti v določenih zadevah s centrov za socialno delo na sodišča, ni možno prezreti, da je obremenjenost centrov še vedno precejšnja ter da še vedno ni odpravljen niti tako sporno nasprotje interesov med centrom za socialno delo kot predlagateljem in centrom za socialno delo kot skrbnikom.

Med dobrodošli spremembi je vsekakor treba šteti odpravo postopka odvzema poslovne sposobnosti in podaljšanja roditeljskih pravic. Oboje namreč zdaj krije skrbništvo za odrasle. Še vedno pa je vprašanje, kako se bo ta prestop kazal v vsakdanji praksi sodišč.

Slabost je zagotovo tudi ohranitev neposrednega izvrševanja skrbniških nalog s strani centra za socialno delo, ne da bi se skrbništvo profesionaliziralo. Glede na izkušnje v praksi, da nalogo skrbnika prevzame vse manj oseb oziroma največkrat niti ni sorodnikov, ki bi bili to pripravljene opraviti, in v Sloveniji nimamo posebnega seznama oseb, iz katerega bi lahko izbrali skrbnika, v primeru nastanka potrebe za postavitve pod skrbništvo ali imenovanja posebnega skrbnika. Pri tem nam bi lahko kot primer dobre prakse služilo področje rejništva. Zato je pričakovati, da bo center za socialno delo še vedno imel ključno vlogo pri izvajanju skrbništva, še posebej za odrasle osebe. Razmisliti bi morali o sistemu, ki bi zagotovil dvema skupinama najranljivejše

populacije, kakovostno obravnavo, ustrezno pravno varstvo ter s tem varovanje varovančevih pravic in koristi. Čeprav gre za strokovne delavce centra za socialno delo, je marsikdaj potrebno določeno specifično znanje, ki ga nimajo. Slednje je še posebej vidno na področju manjših centrov za socialno delo, pri čemer reorganizacija temu področju vsaj v prvi fazi ni prinesla nobenega olajšanja.

Skrbništvo je torej bilo in še vedno predstavlja pravni izziv vsem vključenim (npr. sodnikom, centrom za socialno delo in njihovim strokovnim delavcem, nevladnim organizacijam, odvetnikom, socialno varstvenim zavodom in več drugim). Ker je področje skrbništva v Sloveniji glede strokovne literature možno označiti kot podhranjeno, je potreba po monografiji, ki na enem mestu obsega slovensko pravno ureditev, izbrane primerjalnopravne vidike, bogat nabor sodne prakse in zakonodaje, velika.

Avtorici upata, da bo monografija lahko odgovorila oziroma pripomogla pri reševanju vsaj nekaterih zagat v praksi ter bila pripomoček vsakemu, ki se bo, ali pri svojem delu ali zasebno znašel pred dilemo, povezano s področjem skrbništva. Če pa bo ostalo kakšno vprašanje nedorečeno in nedodelano, pa naj to postane spodbuda za nadaljnje razprave in morebitne dopolnitve ter spremembe k izboljšanju področja, za katerega se varovanci (praviloma) niso sposobni sami boriti.

V tej knjigi uporabljeni izrazi, ki se nanašajo na osebe in so zapisani v moški slovnični obliki, so uporabljeni kot nevtralni za ženski in moški spol.

DRUGO POGLAVJE

TERMINOLOGIJA

2.1. Splošno

Tako kot vsako pravno področje se je tudi na področju skrbništva oblikovala strokovna terminologija. Skrbništvo kot institut družinskega prava je skozi zgodovino, zakonodajo in sodno prakso ustvaril in oblikoval svojo specifično strokovno terminologijo. Vendar je v vsakdanji praksi, tako med strokovnjaki, še bolj pa med laiki, opaziti nedoslednosti pri uporabi strokovne terminologije / izrazoslovja tega pravnega področja. Na mestu je, da je na začetku podana opredelitev posameznih izrazov / pojmov, s čimer se želi zagotoviti doslednost uporabe terminologije na področju skrbništva, kakor tudi omogočiti razumevanje temeljne terminologije, uporabljene v tem delu. Želimo si, da bi se v praksi začelo uporabljati izraze, ki ustrezajo posameznemu institutu.¹

2.2. Skrbništvo

Izhajajoč iz **Slovarja slovenskega knjižnega jezika** (v nadaljevanju: SSKJ)² izraz **skrbništvo** pojasnjuje tako:

»1. *skrbništvo*³ -a s (ī) 1. dejavnost skrbnikov: razrešiti koga skrbništva; sprejela je skrbništvo nad sosedovimi otroki; z zakonom urejeno skrbništvo; skrbništvo in rejništvo / priti pod skrbništvo; biti pod skrbništvom • ekspr. hotel se je otresti njenega večnega skrbništva nadzorstva 2. polit. upravljanje skrbniškega ozemlja: prevzeti skrbništvo / to ozemlje je bilo dolgo pod francoskim skrbništvom;

2. *oskrbnništvo* -a s (ī) opravljanje oskrbniških del: prevzeti oskrbnništvo v planinski koči / izročiti komu oskrbnništvo grajskega posestva · zastar. prošnja je naslovil na oskrbnništvo toplic na upravo toplic;

3. *jerobstvo* -a s (ē) 1. star. varuštvo, skrbništvo: sprejeti jerobstvo 2. ekspr., navadno s prilastkom samovoljno nadzorstvo: znanost se upira državnemu jerobstvu; drama je protest proti vsakemu duševnemu jerobstvu;

4. *kuratéla* -e ž (ê) knjiž. dejavnost kuratorjev; skrbništvo: prenehal je s kuratelo / priti pod kuratelo;

5. *kuratórij* -a m (ó) knjiž. kolektivni organ, ki skrbi za določeno stvar ali področje, skrbništvo: njegovo premoženje upravlja kuratorij / kuratorij študentskih domov;

6. *pupiláren* -rna -o prid. (â) jur., nekdam nanašajoč se na osebe pod varuštvom ali skrbništvom: pupilarne zadeve / pupilarna varnost naložb zajamčena varnost naložb za osebe pod varuštvom ali skrbništvom pupilárno prisl.: pupilarno varne vloge;

7. *pupílen* -lna -o prid. (ī) 1. anat. zeničen: pupilni obseg ♦ med. pupilni refleks 2. jur., nekdam nanašajoč se na osebe pod varuštvom ali skrbništvom: pupilno premoženje / pupilna varnost naložb zajamčena varnost naložb za osebe pod varuštvom ali skrbništvom;

1 SSKJ - institút -a m (û) jur. *skupek pravnih določb za urejanje družbenih razmerij, stanj ali dejanj, pravna ustanova*: pravne posledice instituta / pravni institut.

2 Slovar slovenskega knjižnega jezika - pridobljeno http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=skrbni%C5%A1tvo&hs=1 (18. december 2020).

3 Dölle (1965: str. 645–646) opredeljuje skrbništvo kot skrb ene osebe (skrbnika), ki je pod državnim nadzorom, za osebo ali premoženje druge osebe (varovanca).

8. *skrbniški* -a -o prid. (f) nanašajoč se na skrbnike ali skrbništvo: skrbniške dolžnosti / motil jo je njegov skrbniški odnos do nje / skrbniški organi skušajo reševati probleme vzgojne zanemarjenosti otrok skrbstveni organi ♦ polit. Skrbniški svet organ Organizacije združenih narodov, ki nadzoruje upravljanje skrbniških ozemelj; skrbniško ozemlje ozemlje, ki ga upravlja kaka država po pooblastilu Organizacije združenih narodov, upoštevajoč težnje prebivalstva po osamosvojitvi;

9. *skrbstvo* -a s (ü) dejavnost, prizadevanje, zlasti organizirano, za pomoč komu v neugodnem položaju: na tem področju je skrbstvo dobro organizirano, urejeno; prevzeti skrbstvo za brezposelne, poplavljenice; sosedje so se sami dogovorili za skrbstvo ostarelih / sirote so bile takrat prepuščene skrbstvu raznih dobrodelnih društev / socialno skrbstvo dejavnost, s katero se življenjsko ogroženim osebam zagotavlja materialna pomoč in pomoč pri njihovem usposabljanju za življenje, delo • redko zaradi zapravljenosti je že nekaj let pod skrbstvom pod skrbništvom; ekspr. umetnost zavrača vsako ideološko skrbstvo nadzorstvo;

10. *tutorstvo* -a s (ü) knjiž. varuštvo, skrbništvo: sprejeti tutorstvo / lastiti si tutorstvo nad kom; idejno, politično tutorstvo«.

DZ opredeljuje **skrbništvo** kot posebno obliko varstva otrok, za katere ne skrbijo starši, in odraslih oseb, ki niso sposobne skrbeti same zase, za svoje pravice in koristi. Po določbah DZ pa država zagotavlja varstvo tudi drugim osebam, ki nimajo možnosti same skrbeti za svoje pravice in koristi (11. člen DZ). Tako predstavlja skrbništvo obliko varstva šibkih družbenih subjektov, kar je eno od temeljnih podlag sodobne civilizacije.

Že nekdanji ZZZDR⁴ je uporabljal besedno zvezo **postaviti pod skrbništvo**, ki jo je nasledil tudi DZ.⁵ Postavlja se vprašanje, ali je ta besedna zveza ustrezna in primerna ali pa je morda

- 4 Prim. 201. člen ZZZDR: »Mladoletnika, ki nima staršev ali za katerega starši ne skrbijo, postavi center za socialno delo pod skrbništvo.«
206. člen: »(1) Center za socialno delo postavi pod skrbništvo osebe, ki jim je po odločbi sodišča odvzeta poslovna sposobnost.«
216. člen ZZZDR: »(1) Kadar center za socialno delo zve, da je nekoga treba postaviti pod skrbništvo, ukrene takoj vse potrebno za varstvo njegove osebnosti ter njegovih pravic in koristi ter začne postopek za postavitvev pod skrbništvo. (2) Postopek za postavitvev pod skrbništvo in za postavitvev skrbnika je nujen.«
217. člen ZZZDR: »O tem, da je treba nekoga postaviti pod skrbništvo ali da mu je potrebna kakšna oblika varstva, ki jo daje center za socialno delo, so dolžni center za socialno delo obvestiti ...«
219. člen ZZZDR: »(1) Pri odločanju o postavitvi pod skrbništvo, pri imenovanju ali razrešitvi skrbnika, pri odločanju o obsegu skrbnikovih pravic in dolžnosti ter o pravicah in koristih varovanca, postopa center za socialno delo po predpisih, ki veljajo za splošni upravni postopek, če ni v tem zakonu drugače določeno...«
221. člen ZZZDR: »Postavitvev pod skrbništvo in prenehanje skrbništva pri mladoletnih osebah in osebah, ki jim je odvzeta poslovna sposobnost, se vpiše v rojstno matično knjigo.«
222. člen ZZZDR: »Če ima varovanec nepremičnine, se postavitvev pod skrbništvo in prenehanje skrbništva zaznamuje v zemljiški knjigi.«
- 5 Prim. 171. člen DZ: »... 4) Ob izreku ukrepa sodišče otroka postavi pod skrbništvo za zastopanje v obsegu, v katerem staršem omeji upravičenja iz starševske skrbi, in imenuje skrbnika...«
176. člen DZ: »... (4) Kadar sodišče odloči o ukrepu iz prvega odstavka tega člena, odloči tudi o namestitvi otroka k drugi osebi, v rejništvo ali v zavod in o postavitvi pod skrbništvo, če o tem še ni bilo odločeno...«
184. člen DZ: »(1) Tisti od staršev, ki mu je odvzeta ali omejena starševska skrb, ni oproščen obveznosti preživljanja otroka. Prav tako niso oproščeni te obveznosti starši, katerih otrok je nameščen k drugi osebi, v rejništvo ali zavod ter starši, katerih otrok je postavljen pod skrbništvo...«
257. člen DZ: »(1) Otroka, ki nima staršev ali za katerega starši ne skrbijo, postavi sodišče pod skrbništvo in mu imenuje skrbnika. (2) Sodišče mora centru za socialno delo takoj poslati pravnomočno odločbo, s katero je otroka postavilo pod skrbništvo in imenovalo skrbnika.«

nejasna oziroma nepotrebna. Če se ugotovi, da **odrasla oseba** iz kakršnegakoli razloga ni sposobna nečesa sama opraviti ali da ni sposobna zavarovati svojih pravic in koristi, je treba ta primanjkljaj zgolj zapolniti in ni nikakršne potrebe po terminološkem kopičenju. Osebi se torej postavi skrbnika, ki se mu določi obseg nalog, ki jih naj opravi v imenu in za račun varovanca, ki jih ta sam ni sposoben opraviti.

Če pa govorimo o **zavarovanju premoženja**, predstavlja skrbništvo celokupnost opravil, ki jih terja zaščita premoženja pred neutemeljeno izgubo substance. Ko sodišče namreč ugotovi obseg nesposobnosti zaščite interesov osebe, ni nobene potrebe po postavitvi takšne osebe pod skrbništvo, saj se s tem ne opravi nobenega tvornega dela, ki bi imelo uporaben rezultat v praksi. Centri za socialno delo so do zdaj namreč zgolj izdali odločbo, v katero so vnesli stavek, da se osebo postavi pod skrbništvo in se ji postavi skrbnika, kar so navedli v dveh različnih točkah izreka. V naslednjih točkah pa so opredelili naloge skrbnika in odločili o stroških postopka. Navedba, da se nekoga postavi pod skrbništvo za odrasle osebe, ni služila ničemur, saj je nepravdno sodišče v sklepu odločilo, da oseba ni poslovno sposobna in v kakšnem obsegu. Skrbnik pa je opravljal le naloge, ki jih oseba ni bila sposobna. ZZZDR je v 210. členu določal, da skrbništvo nad osebo, ki ji je odvzeta poslovna sposobnost, preneha, če ji je sodišče v nepravdnem postopku z odločbo vrnilo poslovno sposobnost, kar pomeni, da je o prenehanju odločalo sodišče in ne center za socialno delo, ki je osebo postavil pod skrbništvo.

Zakonodajalec očitno vidi potrebo po postavitvi pod skrbništvo, saj se je ta termin v DZ razširil celo na postavitev pod začasno skrbništvo (1. odst. 265. člena DZ: »Sodišče, pri katerem se je začel postopek za postavitev pod skrbništvo, po potrebi osebo, zoper katero se je začel postopek, postavi pod začasno skrbništvo in ji imenuje začasnega skrbnika.«), česar do zdaj nismo poznali.

262. člen DZ: »(1) Sodišče osebo, ki zaradi motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugega vzroka, ki vpliva na zmožnost razsojanja, sama brez škode zase ni sposobna poskrbeti za svoje pravice in koristi, postavi pod skrbništvo in ji imenuje skrbnika. (2) Sodišče v odločbi o postavitvi pod skrbništvo določi obseg skrbnikovih obveznosti in pravic. (3) Sodišče centru za socialno delo takoj pošlje pravnomočno odločbo o postavitvi pod skrbništvo in imenovanju skrbnika.«

264. člen DZ: »(1) Skrbnik mora v okviru svojih obveznosti in pravic skrbeti tudi za varovančevo osebnost, upoštevati pri tem vzroke, zaradi katerih je bila oseba postavljena pod skrbništvo, ter si prizadevati za izvajanje zdravstvenih ukrepov za odpravo teh vzrokov in varovančevo usposobitev za samostojno življenje in delo...«

265. člen DZ: »(1) Sodišče, pri katerem se je začel postopek za postavitev pod skrbništvo, po potrebi osebo, zoper katero se je začel postopek, postavi pod začasno skrbništvo in ji imenuje začasnega skrbnika. Sodišče v tej odločbi določi tudi obseg obveznosti in pravic začasnega skrbnika. (2) Sodišče mora centru za socialno delo takoj poslati pravnomočno odločbo o postavitvi pod začasno skrbništvo in imenovanju začasnega skrbnika. (3) Obveznost začasnega skrbnika preneha, ko se postavi stalni skrbnik ali ko postane odločba, s katero sodišče odloči, da ni razlogov za postavitev pod skrbništvo, pravnomočna.

266. člen DZ: »Skrbništvo nad osebo, ki je bila postavljena pod skrbništvo, preneha z odločbo sodišča, če so prenehali razlogi za skrbništvo.«

267. člen DZ: »(2) Skrbnika za posebni primer ni mogoče imenovati v primerih, ko so podani pogoji za postavitev otroka pod skrbništvo oziroma ko so podani pogoji za postavitev odrasle osebe pod skrbništvo, razen če zakon določa drugače.«

272. člen DZ: »(1) Kadar center za socialno delo izve, da je treba nekoga postaviti pod skrbništvo ali mu imenovati skrbnika za posebni primer, takoj ukrene vse potrebno za varstvo njegove osebnosti, njegovih pravic in koristi. (2) V postopkih, v katerih je sodišče v skladu z določbami tega zakonika pristojno odločati o postavitvi pod skrbništvo in imenovanju skrbnika, takoj ukrene vse potrebno za varstvo osebnosti, pravic in koristi posameznika. Sodišče v odločbi o postavitvi pod skrbništvo določi obseg skrbnikovih obveznosti in pravic...«

Glej še tudi člene 275, 277, 278, 288 in 295 DZ.

Zaznati je tudi uporabo izraza ‚skrbništvo‘ v povezavi z dodelitvijo otroka v varstvo in vzgojo, kar seveda ni ustrezno.⁶ ZZZDR je to področje urejal od 104. člena naprej in je uporabljal besedno zvezo ‚oddaja otroka v varstvo in vzgojo‘ in ne ‚skrbništvo nad otroki‘. DZ, kot otrokocentričen zakon, je prinesel tudi terminološko spremembo izraza ‚roditeljska pravica‘, ki ga je zamenjal nov termin ‚starševska skrb‘, ki ga ureja med Uvodnimi določbami 6. člen DZ.⁷ Ker se je izraz ‚skrbništvo nad otroki‘ v povezavi z določanjem varstva in vzgoje otrok že precej razširil med laičnim prebivalstvom, bi k povečanju pravilne pravne terminologije prispevala dosledna uporaba ustrezne terminologije pri organih, kot so npr. sodišča in centri za socialno delo.

Izraz skrbništvo sicer lahko najdemo še v drugih zakonih, a gre v teh primerih za obliko varstva premoženja in ne osebe kot celote. Tovrstna določila o skrbništvu kot obliki varstva premoženja lahko npr. zasledimo v:

- a) ZTFI-1, ki v poglavju 7.2.5.2 (členi od 287 do 293) opredeljuje skrbniške storitve v zvezi s finančnimi instrumenti strank (npr. vodenje finančnih instrumentov v centralnem depozitu);
- b) 2. odst. 1. člena ZVKSES določa, da se skrbniške storitve, urejene v njegovem 2. poglavju, opravljajo z izključnim namenom zaščititi končne kupce pred tveganjem, da investitor oziroma vmesni kupec zaradi stečaja, plačilne nesposobnosti ali drugih razlogov ne bo izpolnil vseh obveznosti do končnih kupcev oziroma ne bo sposoben končnim kupcem vrniti plačanih obrokov kupnine v primeru razveze prodajnih pogodb;
- c) 21. tč. 5. člena ZZiv opredeljuje skrbnika živali in skrbnika zapuščene živali. Skrbnik živali je tako pravna ali fizična oseba, ki odgovarja za žival, ne glede na to, ali je njen lastnik ali zanjo le skrbi. Skrbnik zapuščene živali pa je imetnik zavetišča oziroma občina, če ne zagotovi zavetišča;⁸
- d) ZIZ v 285.a člen določa, da mora izvršitelj denarna sredstva, pridobljena v posameznih postopkih izvršbe in zavarovanja, hraniti na skrbniškem računu do njihove izročitve strankam. Izvršitelj sme preko skrbniškega računa opravljati samo izplačila strankam v postopkih izvršbe in zavarovanja. Izvršitelj na skrbniškem računu ne sme imeti lastnih sredstev. Sredstva na skrbniškem računu ne spadajo v stečajno maso ali zapuščino izvršitelja. Na sredstva ne morejo poseči izvršiteljevi upniki. Pogodbo o skrbniškem računu mora skrbnik skleniti pred prisego, ki jo poda pred ministrom, pristojnim za pravosodje. Izvršitelj namreč nastopi službo po pravnomočnosti odločbe o imenovanju za izvršitelja z dnem, ko pred ministrom, pristojnim za pravosodje, izreče in podpiše naslednjo prisego: *»Prisegam, da bom spoštoval pravni red Republike Slovenije in službo izvršitelja opravljal vestno, pošteno in nepristransko.«* (1. odst. 284. člena ZIZ).

Na podlagi navedenih primerov, kjer zakon sicer uporablja besede ‚skrbništvo‘, ‚skrbniški‘ oziroma ‚skrbnik‘, lahko vidimo, da gre za popolnoma drugačna razmerja, ki jih ni možno uvrstiti med družinskopravni institut skrbništva, ki ga ureja DZ. Zato tovrstna razmerja oziroma

6 Zadeva *Eberhard in M. proti Sloveniji* (app. no. 8673/05 in 9733/05), 1. december 2010. Gl. tudi prakso slovenskih sodišč npr. *VSL sklep IV Cp 3163/2010* (ECLI:SI:VSLJ:2010:IV.CP.3163.2010), 18. september 2010; *UPRS sodba I U 291/2015* (ECLI:SI:UPRS:2015:I.U.291.2015), 7. april 2015; *VSL sklep IV Cp 1317/2019* (ECLI:SI:VSLJ:2019:IV.CP.1317.2019), 17. julij 2019.

7 Gl. 6. člen DZ: *»Starševska skrb je celota obveznosti in pravic staršev, da v skladu s svojimi zmožnostmi ustvarijo razmere, v katerih bo zagotovljen celovit otrokov razvoj. Starševska skrb pripada skupaj obema staršema.«*

8 *UPRS sodba I U 1251/2011* (ECLI:SI:UPRS:2012:I.U.1251.2011), 9. februar 2012: *»Na status nevarnega psa nima vpliva niti šolanje, niti intenzivnost ugriza in s tem teža nastale poškodbe, ki naj bi se v obravnavanem primeru kazala kot sled poškodbe. Po drugem odstavku 12. člena ZZiv morajo skrbniki nevarnih psov zagotoviti fizično varstvo psov na enega izmed načinov, naštetih v nadaljevanju te določbe zakona. Skrbnik živali odgovarja tudi za delo in ravnanje oskrbovalcev svojih živali ali živali, ki jih ima v oskrbi.«*

premoženjskopravne komponente, ki imajo svoja izhodišča zunaj družinskopravnih razmerij, niso predmet pričujočega dela. **Skrbništvo**, kot institut družinskega prava, pa tako predstavlja celokupnost vseh dejavnosti in opravil, ki jih terja zaščita neke osebe, ki zaradi različnih razlogov ne more skrbeti sama zase, za svoje pravice in koristi.

2.3. Skrbnik

DZ v 262. členu določa, da sodišče osebo, ki zaradi motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugega vzroka, ki vpliva na zmožnost razsojanja, sama brez škode zase ni sposobna poskrbeti za svoje pravice in koristi, postavi pod skrbništvo in ji imenuje skrbnika. Pri čemer posebej ne podaja definicije skrbnika, temveč določa zgolj, kdo je lahko oziroma kdo ne more biti skrbnik.

SSKJ opredeljuje skrbnika na naslednje načine:

»1. *skrbnik* -a m (i) 1. kdor skrbi za koristi, pravice druge osebe: zaradi mladoletnosti, neprištevnosti ga je na zapuščinski razpravi zastopal skrbnik; določiti, postaviti komu skrbnika / bil je skrbnik njegovega premoženja. 2. knjiž. kdor skrbi za kaj sploh: bil je velik ljubitelj in skrbnik narave; starši, učitelji in drugi skrbniki otrok / zaposlen je kot skrbnik živine oskrbovalec.

2. *oskrbnik* -a m (i) 1. kdor oskrbuje, upravlja zlasti planinsko kočo: več let je bil oskrbnik na Kredarici // v nekaterih deželah kdor oskrbuje veliko posestvo: grajski oskrbnik; oskrbnik sosednjega grofa. 2. zastar. upravnik, upravitelj: oskrbnik bolnice, toplic.

3. *kurátor* -ja m (â) knjiž. kdor skrbi za koristi, pravice druge osebe ali določene ustanove; skrbnik: določili so mu kuratorja; kurator šole / bil je kurator njegovega premoženja.

4. *nàdvárstven* -a -o prid. (ã-â) jur., v zvezi nadvarstveno sodišče, nekdam sodišče, ki nadzoruje izpolnjevanje dolžnosti varuhov, skrbnikov.

5. *skrbnica* -e ž (i) ženska oblika od skrbnik: določena je bila za skrbnico mladoletnim sirotam / po nasvet se je zatekel k svoji skrbnici / skrbnica pesnikove rojstne hiše oskrbnica.

6. *skrbniški* -a -o prid. (i) nanašajoč se na skrbnike ali skrbništvo: skrbniške dolžnosti / motil jo je njegov skrbniški odnos do nje / skrbniški organi skušajo reševati probleme vzgojne zanemarjenosti otrok skrbstveni organi ♦ polit. Skrbniški svet organ Organizacije združenih narodov, ki nadzoruje upravljanje skrbniških ozemelj; skrbniško ozemlje ozemlje, ki ga upravlja kaka država po pooblastilu Organizacije združenih narodov, upoštevajoč težnje prebivalstva po osamosvojitvi.

7. *skrbništvo* -a s (i) 1. dejavnost skrbnikov: razrešiti koga skrbništva; sprejela je skrbništvo nad sosedovimi otroki; z zakonom urejeno skrbništvo; skrbništvo in rejništvo / priti pod skrbništvo; biti pod skrbništvom · ekspr. hotel se je otresti njenega večnega skrbništva nadzorstva. 2. polit. upravljanje skrbniškega ozemlja: prevzeti skrbništvo / to ozemlje je bilo dolgo pod francoskim skrbništvom.

8. *tútor* -ja m (ü) knjiž. varuh, skrbnik: postaviti mladoletniku tutorja; pren. tutor življenja.

9. *varovánka in várovanka* -e ž (â; á) 1. mladoletnica, za katero skrbi varuh: za svojo varovanko je lepo skrbel 2. ženska, deležna varstva, skrbi koga: varovanko je zastopal njen skrbnik; varovanka zavoda / v hlevu je mukala njegova varovanka. 3. ekspr. ženska, ki uživa posebno varstvo, zaščito koga, navadno vplivne, visoke osebe: varovanka predsednika je dobila ugleden položaj

10. *váruh* -a m (â) 1. kdor je uradno določen, da skrbi za mladoletno osebo in upravlja z njenim premoženjem: starši so ji zgodaj umrli in dobila je varuha; sodišče ga je postavilo fantu za varuha // kdor skrbi za koristi, pravice druge osebe; skrbnik: sodišče je določilo varuhe / varuh premoženja koga / ekspr. varuh zatiranih zaščitnik. 2. nav. ekspr. kdor kaj varuje: bil je skrben varuh vinograda / družina je šla na izlet, on pa je ostal doma za varuha 3. nav. ekspr. kdor si prizadeva, da se kaj ohrani: varuhi šeg in navad / varuhi meščanske morale; varuhi revolucije / varuh pravice sodnik, miličnik; varuh javnega reda, javne varnosti miličnik, policist ◇ rel. angel varuh.«⁹

Če torej sprejmemo definicijo, da skrbništvo zajema celokupnost vseh dejavnosti in opravil, ki jih terja zaščita neke osebe, ki zaradi različnih razlogov ne more skrbeti sama zase, za svoje pravice in koristi, potem lahko rečemo, da je **skrbnik** oseba, ki z izvajanjem celokupnosti vseh teh dejavnosti in opravil, skrbi v obsegu, kot ga terjajo potrebe varovanca, za njegovo zaščito, saj varovanec zaradi različnih razlogov ne more skrbeti sam zase, za svoje pravice in koristi.

2.4. Skrbnik za posebni primer

Izhajajoč iz 1. odst. 267. člen DZ center za socialno delo imenuje **skrbnika za posebni primer** ali **skrbnika za določeno vrsto opravil** odsotni osebi, katere prebivališče ni znano, in ki nima zastopnika, neznanemu lastniku premoženja, kadar je potrebno, da nekdo za to premoženje skrbi, pa tudi v drugih primerih, kadar je to potrebno za varstvo pravic in koristi posameznika. Drugi odst. 267. člena DZ pa izrecno določa, da skrbnika za posebni primer ni mogoče imenovati, kadar so podani pogoji za postavitvev otroka pod skrbništvo oziroma, ko so podani pogoji za postavitvev odrasle osebe pod skrbništvo, razen če bi zakon določil drugače.

Iz navedenega izhaja, da je skrbništvo za posebne primere ‚ožja‘ oblika skrbništva. Obseg obveznosti oziroma nalog, ki jih mora opraviti skrbnik za posebni primer, bi moral biti manjši kot obseg obveznosti, ki so določene skrbniku za odrasle osebe oziroma skrbniku za otroke. Skrbnik za posebni primer ali skrbnika za določeno vrsto opravil, je tako določena oseba, ki opravlja zgolj **posamične oziroma določene naloge**, ki so mu taksativno našteje v odločbi centra za socialno delo. Skrbnika za posebni primer postavi z upravno odločbo pristojni center za socialno delo ali drug organ, pred katerim teče postopek.

2.5. Začasni skrbnik

Po ZZZDR je bila dana pristojnost postavitve pod skrbništvo centrom za socialno delo. Takšna ureditev je v praksi provzročala nemalo težav, saj se je center za socialno delo pojavljal v **dvojni vlogi** oziroma je prihajalo do nezdržljivosti posameznih funkcij centra za socialno delo. Do omenjene situacije je npr. prihajalo, kadar je bil center za socialno delo predlagatelj postopka za odvzem poslovne sposobnosti. V tem postopku je bilo namreč potrebno osebi,

9 Povzeto po Slovar slovenskega knjižnega jezika – pridobljeno: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=skrbnik&hs=1 (18. december 2019).

proti kateri je tekel postopek za odvzem poslovne sposobnosti, postaviti začasnega skrbnika. Če je bil predlagatelj postopka za odvzem poslovne sposobnosti sam center za socialno delo, se je pojavil v dvojni vlogi, saj je hkrati bil tudi začasni skrbnik te osebe.¹⁰ DZ je to neskladnost odpravil, saj **začasnega skrbnika** imenuje sodišče, pri katerem se je začel postopek postavitve te osebe pod skrbništvo. Sodišče v odločbi tudi določi obseg obveznosti in pravic začasnega skrbnika (1. odst. 265. člena DZ).¹¹

Izhajajoč iz 265. člena DZ, sodišče, pri katerem se je začel postopek za postavitve pod skrbništvo, po potrebi osebo, proti kateri se je postopek začel, postavi pod začasno skrbništvo in ji imenuje **začasnega skrbnika**. Sodišče v tej odločbi določi tudi obseg obveznosti in pravic začasnega skrbnika. Sodišče mora centru za socialno delo takoj poslati pravnomočno odločbo o postavitvi pod začasno skrbništvo in imenovanju začasnega skrbnika. Obveznost začasnega skrbnika preneha, ko se postavi **stalni skrbnik**,¹² ali ko postane odločba, s katero sodišče odloči, da ni razlogov za postavitve pod skrbništvo, pravnomočna.

Inštitut začasnega skrbnika opredeljuje torej ključna časovna komponenta, in sicer **začasnost**. Obseg nalog začasnega skrbnika je v praksi bil marsikdaj opredeljen enako široko kot pri skrbniku za osebe, ki jim je bila odvzeta poslovna sposobnost. Postopek ugotavljanja (ne)sposobnosti osebe je velikokrat predolg in bi v takšnem primeru pri nasprotnem udeležencu lahko nastala večja premoženjska ali druga nepopravljiva škoda. Z namenom preprečitve tovrstne škode se je nasprotnega udeleženca postavilo pod začasno skrbništvo in se tako zaščitilo njegove pravice, koristi in interese, običajno v obsegu kot je sledil, nato v primeru postavitve pod skrbništvo za osebe, ki jim je bila odvzeta poslovna sposobnost.

Če torej sprejmemo definicijo, da **skrbništvo** predstavlja celokupnost vseh dejavnosti in opravil, ki jih terja zaščita neke osebe, ki zaradi različnih razlogov ne more skrbeti sama zase, za svoje pravice in koristi, potem lahko opredelimo, da je **začasni skrbnik** oseba, ki poskrbi, da je zaščita opravljena v obsegu, kot jo zahteva potreba varovanca za čas od začetka postopka za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo na sodišču pa do odločitve sodišča o postavitvi pod skrbništvo za odrasle, in imenovanju skrbnika.

2.6. Zakoniti zastopnik

Izhajajoč iz 1. odst. 145. člena DZ, zastopajo otroke starši, razen če zakon določa drugače. Ta drugačnost je seveda podana, če je otrok postavljen pod skrbništvo za otroke (1. odst. 245. člena DZ) oziroma, če je imenovan skrbnik za posebni primer (npr. kolizijski skrbnik). Bistvena razlika med obema vrstama skrbništva je v obsegu zastopanja. V prvem primeru bo skrbnik prevzel celotno zastopanje varovanca kot bi to vršili starši. Skrbništvo za otroke in izvrševanje starševske odgovornosti se namreč izključujeta. V primeru skrbništva za posebni primer pa bo skrbnik zastopal otroka samo na področju oziroma glede opravil, ki jih bo sodišče, center za socialno delo ali drugi organ, pred katerim bo tekel postopek, z imenovanjem skrbnika za posebni primer, prenesel na skrbnika. Skrbništvo za posebni primer lahko obstaja torej vzporedno ob starševski skrbi. Nenazadnje gre opozoriti tudi na novost v 231. členu DZ, ki je

10 Narat et al, 2013: str. 22; tudi *VSL sklep II Cp 880/2009* (ECLI:SI:VSLJ:2009:II.CP.880.2009), 15. april 2009.

11 Kraljić, 2019: str. 907.

12 Glej npr. *VSL sklep II Cp 880/2019* (ECLI:SI:VSLJ:2019:II.CP.880.2019), 25. september 2019; *UPRS sodba I U 663/2016* (ECLI:SI:UPRS:2016:I.U.663.2016), 27. september 2016; *VSL sklep II Cp 437/2014* (ECLI:SI:VSLJ:2014:II.CP.437.2014), 4 april 2014.

staršem in skrbniku kot zakonitemu zastopniku otroka, dodal kot zakonitega zastopnika še osebo, ki ji bo na sodišču na podlagi 231. člena v nepravdnem postopku **podelilo starševsko skrb za otroka**. S podelitvijo namreč ta oseba pridobi enake obveznosti in pravice, kot bi jih imeli otrokovi starši in postane zakoniti zastopnik otroka.

Zakoniti zastopnik osebe, ki je postavljena pod skrbništvo, je skrbnik, ki to osebo zastopa v obsegu, ki je določen v odločbi, s katero je sodišče v nepravdnem postopku odraslo osebo postavilo pod skrbništvo ter ji imenovalo skrbnika.

Centri za socialno delo, kadar odločajo o pravicah, obveznostih ali pravnih koristih posameznikov, postopajo po ZUP. V 2. odst. 47. člena tako ZUP določa, da je zakoniti zastopnik določen z zakonom (torej zakoniti zastopniki) ali z aktom pristojnega organa na podlagi zakona (sodišče v nepravdnem postopku otroka postavi pod skrbništvo za otroke in mu imenuje skrbnika ali pa center za socialno delo imenuje otroku skrbnika za posebni primer).¹³

Podobno tudi ZPP v 2. odst. 78. člena določa, da je zakoniti zastopnik določen z zakonom ali z aktom, ki ga izda organ, pristojen za socialne zadeve, na podlagi zakona. Zakoniti zastopnik je npr. starš svojega otroka, druga oseba, ki izvaja starševsko skrb ali skrbnik. Dokler se ZPP ne bo ustrezno uskladil s spremembami, ki sta jih na področju skrbništva prinesla DZ in posledično tudi ZNP-1, je treba 2. odst. 78. člena ZPP razlagati smiselno, da je zakoniti zastopnik tudi tisti, ki ga je imenovalo sodišče.

2.7. Stranka

Center za socialno delo predstavlja, kljub prenosu številnih pristojnosti na sodišča, še vedno ključen organ na področju družinskega prava in iz njega izhajajočih razmerij. Center za socialno delo opravlja naloge, ki so mu poverjene kot javna pooblastila¹⁴, in naloge, ki mu jih nalagajo drugi predpisi (npr. ZIRD, DZ, ZUP ...) (1. odst. 49. člena ZSV). Center za socialno delo postopa po upravnem postopku, torej po ZUP. Vendar je uporaba ZUP **subsidiarne narave**. Posamezna vprašanja upravnega postopka so lahko namreč za določeno upravno področje v posebnem zakonu urejena drugače, kot so urejena v ZUP, če je za postopanje na takem upravnem področju to potrebno. Na upravnih področjih, za katera je z zakonom predpisan **poseben upravni postopek**, se postopa po določbah posebnega zakona. Po določbah ZUP pa se postopa v vseh vprašanjih, ki niso urejena s posebnim zakonom. ZUP pa se uporablja tudi kadar izvajalci javnih služb odločajo o pravicah ali obveznostih uporabnikov njihovih storitev (3. člen ZUP). Takšen zakon je ravno ZSV, katerega sedmo poglavje ureja določena postopkovna pravila, po katerih postopajo centri za socialno delo (npr. krajevno pristojnost).

Oseba, ki sodeluje v upravnem postopku, je **stranka**. To pa je lahko vsaka fizična oseba (oseba, ki ji bo center za socialno delo imenoval skrbnika za posebni primer) in pravna oseba zasebnega ali javnega prava (tj. center za socialno delo), na katere zahtevo je začel postopek ali zoper katero teče postopek (1. odst. 42. člena ZUP).

Tudi ZPP uporablja izraz stranka. Pravdna stranka je lahko vsaka fizična in pravna oseba (npr. center za socialno delo) (1. odst. 76. člena ZPP). Stranka, ki je poslovno popolnoma sposobna,

13 Več glej Cijan & Grafenauer, 2002: str. 61-63.

14 Podlaga za podelitev javnega javnega pooblastila izhaja že iz 121. člena URS, ki določa, da lahko pravne ali fizične osebe dobijo z zakonom ali na njegovi podlagi javno pooblastilo za opravljanje določenih nalog.

lahko sama opravlja pravdna dejanja (**pravdna sposobnost**). Polnoletna oseba, ki ji je delno omejena poslovna sposobnost, je pravdno sposobna v mejah svoje poslovne sposobnosti. Mladoletnik, ki ni pridobil popolne poslovne sposobnosti, je pravdno sposoben v mejah, v katerih mu je priznana poslovna sposobnost (77. člen ZPP).

Kljub enotnemu pojmovanju, pa je podana razlika med stranko v upravnem in stranko v pravdnem postopku. V upravnem postopku imamo namreč stranko, na zahtevo katere je postopek začel (aktivna stranka), in stranko, zoper katero teče postopek (pasivna stranka). V pravdnem postopku pa je uveljavljen čisti formalni pojem stranke. **Tožnik** je stranka, ki zahteva pravno varstvo, medtem ko je **toženec** stranka, proti kateri tožnik zahteva pravno varstvo.¹⁵

2.8. Udeleženec in nasprotni udeleženec

Po DZ je pristojno odločati o postavitvi pod skrbništvo in imenovanju skrbnika v primeru skrbništva za odrasle osebe in skrbništva za otroke nepravdno sodišče. Izhajajoč iz 21. člena ZNP-1 je **udeleženec** v nepravdnem postopku:

- a) **predlagatelj** postopka;
- b) **nasprotni udeleženec**, torej oseba, proti kateri je predlog vložen;
- c) oseba, glede katere se vodi postopek oziroma oseba, na katero se sodna odločba neposredno nanaša;
- d) in oseba, katere pravni interes bi lahko bil s sodno odločbo prizadet;
- e) udeleženci pa so tudi osebe in organi, ki jim zakon daje pravico, da se udeležujejo postopka.

ZNP-1 pozna t. i. **formalne** in **materialne udeležence**. Formalna udeleženca nepravdnega postopka sta predlagatelj (npr. postopka za postavitve osebe pod skrbništvo za odrasle¹⁶) in nasprotni udeleženec (oseba, ki naj bi se po predlogu postavila pod skrbništvo za odrasle). Če pa se je postopek za postavitve pod skrbništvo začel po uradni dolžnosti (3. odst. 57. člena ZNP-1), je ta oseba udeleženec.

Materialni udeleženci v postopku za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo, pa so tisti, na katere se sodna odločba neposredno nanaša, in oseba, katere pravni interes je lahko s sodno odločbo prizadet. S tem, da sodišče omogoči vključitev materialnih udeležencev v postopek, se jim omogoči, da lahko zagovarjajo svoje interese.¹⁷

Položaj **zakonitega udeleženca** pa imajo tudi osebe in organi, ki jim zakon daje pravico, da se udeležujejo postopka. V postopku za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo sta to center za socialno delo, kadar ni predlagatelj postopka, in **začasni skrbnik osebe**, ki naj se postavi pod skrbništvo, če je bil postavljen v skladu z DZ (58. člen ZNP-1).

Kdor misli, da bi lahko bil s sodno odločbo **prizadet njegov pravni interes**, lahko ves čas postopka, na naroku ali s pisno vlogo, prijavi udeležbo za opravo procesnih dejanj, za katera izkaže pravni interes. Če sodišče izve za osebe, katerih pravni interes bi lahko bil s sodno

15 Wedam Lukić & Polajnar Pavčnik, 1991: str. 28.

16 Izhajajoč iz 57. člena ZNP-1, se lahko postopek postavitve odrasle osebe pod skrbništvo, začne na predlog centra za socialno delo, državnega tožilca, zakonca ali osebe, ki z osebo, ki naj se postavi pod skrbništvo, živi v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti, njenega sorodnika v ravni črti in v stranski črti do drugega kolena, osebe, o kateri se bo vodil postopek, če je sposobna razumeti pomen in pravne posledice svojega predloga ter po uradni dolžnosti.

17 Wedam Lukić & Polajnar Pavčnik, 1991: str. 28.

odločbo prizadet, jih obvesti o postopku, da lahko prijavijo svojo udeležbo. O prijavi udeležbe v obeh primerih sodišče obvesti druge udeležence in jim določi rok, v katerem se lahko izjavijo o udeležbi. Sodišče lahko tudi brez izjave drugih udeležencev zavrne udeležbo, če ugotovi, da pravni interes osebe, ki je prijavila udeležbo, ni podan. Zoper sklep, s katerim sodišče dopusti udeležbo, ni posebne pritožbe. Do pravnomočnega sklepa o zavrnitvi udeležbe se lahko oseba udeležuje postopka in se njena procesna dejanja ne morejo izključiti (22. člen ZNP-1).

Za razliko od pravnega postopka, kjer sta dve stranki, tj. tožnik in toženec, imamo lahko v nepravdnem postopku, dve stranki, in sicer predlagatelja in nasprotnega udeleženca, oziroma ,eno stranko', ko se je postopek (npr. za postavitev odrasle osebe pod skrbništvo) začel po uradni dolžnosti in imamo samo udeleženca (osebo, ki naj bi se jo postavilo pod skrbništvo).¹⁸

2.9. Strokovni delavec

ZSV v 69. členu določa, da socialno varstvene storitve opravljajo strokovni delavci in strokovni sodelavci.

Strokovni delavci po ZSV so delavci, ki so končali višjo ali visoko šolo, ki izobražuje za socialno delo in so opravili šestmesečno pripravništvo ali imajo šest mesecev delovnih izkušenj na področju socialnega varstva ter strokovni izpit za delo na področju socialnega varstva (1. odst. 69. člena ZSV).

Strokovni delavci so tudi delavci, ki so končali višjo ali visoko šolo psihološke ali biopsihološke smeri, pedagoške smeri in njenih specialnih disciplin, upravne, pravne, sociološke, zdravstvene smeri – smer delovne terapije in teološke smeri z ustrežno specializacijo ter imajo opravljeno devetmesečno pripravništvo ali imajo devet mesecev delovnih izkušenj na področju socialnega varstva in opravljen strokovni izpit po ZSV (2. odst. 69. člena ZSV).

Strokovni delavci v domovih za otroke in v socialno varstvenih zavodih za usposabljanje so strokovni delavci 2. odst. 69. člena ZSV, in delavci, ki so končali višjo ali visoko šolo pedagoške, socialno pedagoške, psihološke ali biopsihološke smeri ter defektološke smeri, in so opravili devetmesečno pripravništvo ali imajo devet mesecev delovnih izkušenj na področju socialnega varstva in strokovni izpit.

Kadar torej zaposleni na centru za socialno delo opravlja naloge, ki sicer sodijo v pristojnost centra za socialno delo, vendar pa ne vodi postopka kot **uradna oseba**¹⁹, temveč izvaja naloge v postopku storitev, javnih pooblastil oziroma svetovanja, se uporablja zanj izraz **strokovni delavec oziroma strokovni sodelavec**.

2.10. Pravni standard

Skrbnik zastopa varovanca (1. odst. 245. člena DZ) in v njegovem imenu in na njegov račun opravlja pravne posle (1. odst. 247. člen DZ). Pri svojem delu mora biti skrben in vesten (2. odst. 245. člena DZ). Pri opravljanju skrbniških obveznosti pa se za presojanje uporabljata:

18 Čizmić & Tajić, 2011: str. 30.

19 Z izrazom 'uradna oseba' označimo npr. zaposlenega na centru za socialno delo, če le-ta vodi postopek in izda odločbo v upravnem postopku.

- a) **skrbnost dobrega gospodarja oziroma gospodarstvenika:** »Udeleženci v obligacijskem razmerju morajo pri izpolnjevanju svoje obveznosti ravnati s skrbnostjo, ki se v pravnem prometu zahteva pri ustrezni vrsti obligacijskih razmerij« (1. odst. 6. člena OZ);
- b) **skrbnost dobrega strokovnjaka:** »Udeleženci v obligacijskem razmerju morajo pri izpolnjevanju obveznosti iz svoje poklicne dejavnosti ravnati z večjo skrbnostjo, po pravilih stroke in po običajih« (2. odst. 6. člena OZ).

Obveznost skrbnega ravnanja, izhajajoč iz 6. člena OZ, je določena kot načelo in kot pravni standard. V obeh primerih je vsebina enaka. Na eni strani kot načelo usmerja pri uporabi in razlagi pravnih pravil, na drugi strani pa kot standard določa potrebno ravnanje subjektov. Skrbnost opredeljuje potrebno ravnanje, kadar vsebina ravnanja ni konkretnije določena s pravnimi pravili (npr. DZ) ali potrebnega ravnanja stranki ne določita sami. V tem primeru je skrbnost, opredeljena v 6. členu OZ, merilo za določitev potrebnega ravnanja. Skrbnost pa je hkrati tudi merilo za presojo, ali je oseba (v našem primeru skrbnik) ravnala tako, da ji ni mogoče očitati krivdnega ravnanja, oziroma merilo za določitev stopnje krivde.²⁰

Stranka, ki ne ravna z zadostno skrbnostjo, je kriva. Ali je ravnanje bilo dovolj skrbno, pa je odvisno od lastnosti osebe in njenih izkušenj, od katere se je skrbnost pričakovala (v našem primeru skrbnika). Merilo za presojo pa ni konkretna oseba, temveč *abstraktna oseba*, ki ima podobne lastnosti in izkušnje. Ne glede, ali gre za običajno osebo ali za strokovnjaka, se upošteva *običajno znanje*. Tudi v primeru skrbnosti dobrega strokovnjaka, torej osebe, od katere se pričakuje posebno znanje, saj se tudi strokovnjak prišteva k osebam, ki imajo takšno posebno znanje.²¹

Obveznosti, ki jih fizična oseba izpolnjuje na podlagi skrbništva, morajo biti usklajena s standardom dobrega gospodarja. Skrbnost dobrega gospodarja je pravni standard, ki ga mora vsebinsko zapolniti sodišče, v vsakem primeru posebej. Merilo je v tem primeru *objektivne narave*.²² Skrbnik mora torej ravnati tako, kot bi v enakih okoliščinah ravnala oseba povprečnih lastnosti. Pravni standard skrbnosti je tista norma, katere kršitev, oziroma tisti standard, katerega nedoseganje pomeni protipravnost kot predpostavko odškodninske odgovornosti. V teoriji in praksi je utrjeno stališče, da se odgovornost presoja ob upoštevanju okoliščin, ki so obstajale v času sprejemanja odločitve oziroma pred samim sprejemom odločitve, torej *ex ante*.²³

Odgovornost ima svoje meje v človeški naravi. Pri tem izhajamo iz latinske maksime *ultra posse nemo obligatur*²⁴ oziroma, da od nikogar ni možno zahtevati več, kot zmore. Nepredvideno, nepričakovano, neznano, dosledna strokovnost, kar nihče drug pod istimi okoliščinami, ob isti strokovnosti, ne bi mogel izvesti drugače, in če z ničemer ni bilo doprineseno k poslabšanju, je podana izključitev odgovornosti. V pravu je malomarnost določena z merilom standardne pozornosti povprečnega razumnega človeka, kadar pa oseba opravlja nekaj, kar zahteva posebno znanje ali sposobnost, bo ta odgovorna za malomarnost, če zato, ker nima znanja ali sposobnosti, naredi napako, čeprav je storila najbolje, kar je mogla in znala.²⁵

Ustavno sodišče RS je zapisalo, da je bistvo nedoločenih pojmov, da zakonodajalec uporabi v hipotezi pravne norme, torej v opisu abstraktnega dejanskega stanja

20 Kranjc V Plavšak & Juhart, 2003: str. 100.

21 Cigoj, 1978: str. 16.

22 VSK sodba Cp 402/2008 (ECLI:SI:VSKP:2008:CP:402.2008), 18. junij 2008.

23 VSRS sodba III Ips 90/2018-5 (ECLI:SI:VSRS:2019:III.IPS.90.2018.5), 22. oktober 2019.

24 Podobno tudi *ad impossibilia nemo tenetur* ali k nemogočemu ni možno nikogar prisiliti.

25 Šeparović, 1987: str. 41; Kraljić, 2006b: str. 329.

nedoločen pojem tedaj, kadar želi z njim zajeti različne dejanske dogodke in stanja, ki pa imajo neko skupno pomensko vsebino. Skrbnost dobrega gospodarja predstavlja enega od takšnih nedorečenih pojmov.²⁶ Kadar se ocenjuje, ali je neko dejansko dogajanje v življenju, ki ga je ugotovilo sodišče ali upravni organ v ustreznem postopku mogoče subsumirati pod nedoločen pojem, se srečujemo s poljem **'gotovega' in 'negotovega'**. Nekatera dejanska stanja očitno in že na prvi pogled sodijo v okvir nedoločenega pojma in je ta subsumpcija povsem enostavna, druga dejanska stanja prav tako očitno ne spadajo pod opredelitev nedoločenega pojma. To je področje **'gotovosti'**. Poleg tega pa srečamo v življenju dejanske situacije, za katere je težko oceniti, ali jih je mogoče subsumirati pod nedoločen pojem. Včasih je na primer težko oceniti, ali je nekdo ravnal s skrbnostjo dobrega gospodarja. V takih primerih se nato oblikuje sodna praksa, ki skuša čim bolj jasno začrtati vsebino nedoločenega pojma in v čim večji meri zožiti polje negotovosti. Na podlagi takšne prakse se nato oblikujejo tako imenovani **pravni standardi**. Sodišče mora pri tem vedno ocenjevati, kakšen je bil namen pravne norme, ali je imel zakonodajalec namen zajeti pod nek nedoločen pojem tako ali drugačno dejansko dogajanje ali ravnanje. Pri tem upravni organ ali sodišče nikakor ne opravlja te ocene **"po prostem preudarku"**. Pri odločanju po prostem preudarku gre za sprejemanje različnih odločitev na podlagi ugotovljenega dejanskega stanja (odločitev, ki so vse zakonite, kolikor ne presežejo pooblastila po prostem preudarku), pri uporabi **nedoločenih pojmov** pa gre za subsumpcijo ugotovljenega dejanskega stanja pod pravno normo oziroma pod tisti element pravne norme, ki ga opredeljujemo kot nedoločen pojem. Pravna teorija opredeljuje to subsumpcijo kot pravno odločanje, ki je v polni meri podvrženo kontroli tako v (našem primeru) civilnem postopku, kadar sodišče odloča o rednih ali izrednih pravnih sredstvih.²⁷

26 V DZ lahko zasledimo še druge nedorečene pojme oziroma pravne standarde: npr. načelo otrokove koristi (gl. 7. člen DZ); nevzdržnost zakonske zveze (gl. 98. člen DZ); preživljanje nepreskrbljenega zakonca (gl. 100. člen DZ).

27 Povzeto po *USRS odločba Up-84/94* – pritrdilno ločeno mnenje sodnika Lojzeta Udeta, ki se mu pridružuje sodnik Janez Šinkovec, 11. julij 1997.